

УДК 811.161.2'42:821.161.2-311.8

Р. А. Трифонов, О. В. Стратілат
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
**Мовні засоби вербалізації та деконструкції стереотипів
у книзі Максима Кідрука «Мексиканські хроніки»**

Трифонов Р. А., Стратілат О. В. Мовні засоби вербалізації та деконструкції стереотипів у книзі Максима Кідрука «Мексиканські хроніки». Розглянуто мовне втілення стереотипів у тексті популярного тревелогу Максима Кідрука про Мексику. Виділено два типи когнітивних операцій зі стереотипами: їх відтворення та спростування (деконструкцію); показано типові вербалізатори в тому й другому випадку. Наголошено на важливій ролі емоційної та оцінної лексики й фразеології, морфологічних і синтаксичних засобів.

Ключові слова: вербалізація стереотипів, етнічний стереотип, культурний стереотип, тревелог, мова сучасної української прози.

Трифонов Р. А., Стратілат О. В. Языковые средства вербализации и деконструкции стереотипов в книге Максима Кидрука «Мексиканские хроники». Рассматривается языковое воплощение стереотипов в тексте популярного тревелога Максима Кидрука о Мексике. Выделены два типа когнитивных операций со стереотипами: их воспроизведение и опровержение (деконструкция); показаны типичные вербализаторы в том и другом случае. Отмечается важная роль эмоциональной и оценочной лексики и фразеологии, морфологических и синтаксических средств.

Ключевые слова: вербализация стереотипов, этнический стереотип, культурный стереотип, тревелог, язык современной украинской прозы.

Tryfonov R. A., Stratilat O. V. Lingual Means of Verbalization and Deconstruction of Stereotypes in "Mexican Chronicles" by Maxim Kidruk. Lingual realization of stereotypes is considered on the material of Maxim Kidruk's popular travelogue about Mexico. Two types of cognitive operations with stereotypes are pointed out: their reproduction and deconstruction; the verbalizers in both cases are shown. The important role of emotional and evaluative lexis and phraseology, of morphological and syntactical means is underscored.

Key words: stereotype verbalization, ethnic stereotype, cultural stereotype, travelogue, contemporary Ukrainian prose language.

«Мексиканські хроніки» Максима Кідрука (2009) — твір, що належить до жанру тревелогу (мандрівної прози), перша спроба письменника в цьому жанрі, яка стала яскравою подією в сучасній українській літературі. Солідаризуючись із утвердженням у гуманітарній науці терміна «тревелог»¹, розуміємо його за І. Савельєвою як «оповідь про подорож із певної часової дистанції відносно часу перебування в поїзді і з помітною часткою рефлексії над нею» [9]; див. також, наприклад, [1; 4]. Подорожня оповідь М. Кідрука написана живою експресивною мовою, своєрідним ідіолектом молодшої людини початку ХХІ ст., є простором вербалізації когнітивних структур і лінгвокультурних феноменів, репрезентує численні ситуації набуття індивідуального досвіду та міжкультурних контактів. У книжці автор описує свою подорож Мексикою. Ця мандрівка була його давньою мрією (див. підзаголовок [6]), а до того автор

(і він же — головний персонаж, якого надалі будемо позначати словом «оповідач») поповнював свої знання про країну з розповідей та книжок, активно цікавився нею, тобто індивідуальний концепт МЕКСИКА формувався в його свідомості опосередковано, через прецедентні тексти та інші джерела. Таким чином, у Максима як героя книги і автора в одній особі існувало чимало стереотипних уявлень про латиноамериканську країну, які він мав змогу перевірити на власному досвіді. Аналіз тексту «Мексиканських хронік» демонструє, що в ньому більшість стереотипних думок висловлює саме оповідач, проте інколи він залучає до навколостереотипного фрагмента дискурсу інших мовців. У будь-якому разі, досліджуваний текст, безперечно, становить особливий інтерес в аспекті вербалізації стереотипів та їх перевірки новим безпосереднім досвідом, дійсністю, адже мандрівні оповіді загалом намагаються дати відповіді на питання про ідентичності, стереотипи, відмінні цінності та культурні аспекти [14:147]. Когнітивні процеси, що відбуваються в ході подорожі, мають свою специфіку: «По-

¹ Зазвичай зустрічається у варіанті «травелог», проте, на нашу думку, більш відповідною для цього англізма є фонетико-графічна адаптація «тревелог», яка й уживається в цій статті.

дорожі — ідеальний випадок, коли реальність відразу може репрезентуватися й інтерпретуватися як образ. Мандрівник рухається у свого роду "дикому просторі", wild space; "оголене" сприйняття мандрівника змушене відразу здійснювати акультурацію проходжуваного географічного простору» [5].

Тревелогі Максима Кідрука ще практично не досліджені у філології, зокрема в мовознавчому аспекті; нам відома на сьогодні єдина стаття, присвячена лінгвістичному аналізу «Мексиканських хронік» [2], у якій дослідниця застосовує когнітивно-дискурсивну методику, з'ясовуючи базові концептуальні складники оповіді та репрезентацію авторського «Я». О. Васильєва зауважує: «Автор свідомо працює над самостворенням іміджу людини з широким кругозором (епіграфи до розділів обрано з найрізноманітніших джерел від української літератури до висловів видатних особистостей різних країн та порад Інтернет-форумів) та дотепної (текст "пересипаний" жартівливими найменуваннями та порівняннями, іронічними висловленнями). Крім того, це людина сучасна та космополітична»; дослідниця робить висновок про широту і деталізованість індивідуально-авторської концептуальної картини світу [2:83–84]. У статті О. Васильєвої головну увагу приділено самопрезентації та аксіологічним аспектам мовлення. Розглядаючи концептуальну картину світу автора, лінгвоментальну сферу, ми зосередимо увагу на когнітивних операціях зі стереотипами, і метою нашої статті є з'ясування особливостей мовної репрезентації стереотипів у тексті «Мексиканських хронік».

У психології та інших галузях гуманітарного знання стереотипом вважається традиційний, звичний канон думки, сприйняття й поведінки; це стандартизований, схематизований, «спрощений і сплосчений», зазвичай емоційно забарвлений образ; він має значну стійкість, але фіксує лише деякі, часто несуттєві риси об'єкта [8:80]. Серед базових функцій стереотипів виділяють когнітивну, афективну, соціальну [3:177]. Проблема вербальних форм утілення стереотипів лишається актуальною й далекою від остаточного розв'язання, хоч і активно розроблюваною в сучасній лінгвістиці.

У дискурсі мандрівної оповіді М. Кідрука важливими є етнічні та культурні стереотипи, тому що оповідач протягом своїх подорожей взаємодіє з представниками різних етносів і культур, репрезентуючи українську спіль-

ноту й пізнаючи людей інших національностей. При цьому якщо за більш звичних обставин культурні стереотипи дають змогу зберігати домінуючі складники культури, проявляти себе серед «своїх» та впізнавати «свого» [7:110], то в ситуаціях, описаних у «Мексиканських хроніках», можна простежити, як ці ментальні структури, крім усього, «здійснюють сильний вплив на взаємні очікування партнерів» [12:2]. Серед етнічних стереотипів лінгвісти виділяють автостереотипи і гетеростереотипи: відповідно, ті, які узагальнюють уявлення про власну етнічну групу та її оцінку, і ті, що формують оцінку чужого етносу [10:579; 7:108]. У мові така стереотипна оцінка міститься в етнонімах й етнофобізмах, у фразеології, текстовому матеріалі [10:579]. Нині відбуваються активні дослідження етнічних стереотипів, зокрема їх вербалізації за допомогою мовних засобів різного типу, здебільшого лексико-фразеологічних, але найчастіше — на матеріалі англійської мови (О. Аксютіна, А. Юнацька, К. Скіданова). Цікаво, що в українській лінгвістиці є хоч і невелика, але спеціальна розвідка, присвячена стереотипам про Мексику і мексиканців [13], проте виконана вона знов-таки на матеріалі англійської мови США і відповідної картини світу, тим часом як зрозуміло, що для американців, у яких Мексика є найближчим сусідом і водночас із низки причин прототипним Іншим, стереотипізація цього фрагмента уявлень про дійсність зовсім відмінна від того, що репрезентований в українській картині світу, де, як показує і твір Кідрука, домінує ознака 'екзотичність'.

Треба зазначити, що в «Мексиканських хроніках» функціонування етнічних стереотипів не має тієї прагмалінгвістичної заостреності, на якій зазвичай наголошують дослідники цього явища: у творі відображено міжкультурні контакти, головними складниками яких є взаємопізнання та емоційно-експресивна репрезентація цього процесу.

Опрацювання текстового матеріалу дає підстави виділити два різновиди введення стереотипів у текст і відповідних когнітивних операцій: 1) констатаційну вербалізацію стереотипу і 2) спростування стереотипу, його деконструкцію як вияв змін у концептуальній картині світу.

Констатаційна вербалізація, відтворення (а отже, і додаткове утвердження) стереотипної думки про країну здійснюється різними способами. Один із них — зобра-

ження події, ситуації, типової для культури країни або взагалі в ній тільки і можливої (культурно марковане, інколи ендемічне явище):

За все своє життя до самого візиту в Мехіко я жодного разу не чув і не бачив двійко простих іспанських слів: *Lucha libre*. [...] Уже потім я збагнув, що *Lucha libre* — як невідворотний фатум. Неможливо приїхати в Мексику і розминутись із цією феєрією. Ви просто не зумієте прогавити те, що практично в усіх іспаномовних країнах Американського континенту сприймається чи не синонімом самої Мексики [6:117].

Маркери стереотипності культурного явища в процитованому уривку досить виразні: предикати з категоричною семантикою *неможливо, не зумієте прогавити*, означальний займенник *усіх*, який робить максимально широкою референцію словосполучення *іспаномовні країни Американського континенту* (щоправда, оповідач пом'якшує узагальнення, вживаючи прислівник *практично*). Тісний зв'язок між репрезентантом цілісної культури (*Мексика*) і окремим культурним явищем (*Lucha libre* — 'особливий різновид професійної боротьби') підкреслюється метависловом *сприймається чи не синонімом*. Афективний складник стереотипу забезпечують емоційно марковані лексичні засоби *фатум, феєрія*. Отже, мікроконтекст являє собою чисту стверджувальну вербалізацію стереотипу; щоправда, в макроконтексті твору згодом відбудеться його деконструкція, зумовлена тим, що оповідач набуває певних знань про приховані аспекти національної боротьби-шоу, проте динаміка розгортання змісту твору така, що на початковому етапі стереотип іще позбавлений цих елементів. У досліджуваному фрагменті виразно акцентовано й міжкультурний складник, і цьому слугує метамовний коментар на початку: відсутність до візиту в Мексику у внутрішньому лексиконі оповідача слів, які репрезентують значуще для іншої культури явище, засвідчує різницю когнітивної бази.

Стереотипізації зазнають не тільки окремі культурні явища, але також і образ самої країни. У раціональному пізнанні суб'єкт радше налаштований на різноманітність вражень, які не зводитимуться до стереотипів; проте в гостро емоційній ситуації він стереотипізує:

До мене нарешті у повній мірі дійшло, що я вступлю у країну, де жоден з сотні мільйонів мешканців і пальцем об палець не

вдарить задля мене, де всім буде байдуже, чи мене з'їдять крокодили, чи порубають на шматки бандити в горах Оахаки, де не буде абсолютно нікого, кому можна буде хоча б подзвонити у випадку халепи [6:81].

Надмірність узагальнення тут виявляється в активній ролі займенників (звернімо увагу на характерний ампліфікаційний ряд: *жоден — всім — нікого*), а також у гіперболах та експресивізації, як-от у фрагменті *чи мене з'їдять крокодили, чи порубають на шматки бандити*. Емоція страху перед невідомим викликала вживання відповідних засобів для викладу думок про можливий розвиток подій.

Емоційний складник відіграє помітну роль і в моменти пошуку нових вражень, де активізуються вже позитивно забарвлені стереотипи, набуті раніше опосередковано:

Акапулько... Скільки романтики вкладено в цю назву! Один лишень звук такого смаковитого назвиська, знічев'я проказаний вголос, примушує мрійливо зітхати та поринати в солодкі мріяння. Акапулько... Мексиканський рай, перлина Тихого океану, вогненний водоспад з екстазу та пишноти, де сонце світить триста шістьдесят днів на рік [6:131].

Відбувається нанизання парцельованих присудків, що характеризують курортне місце. Це перифрази-стереотипи, які закріпились у свідомості світової спільноти в минулому і ще не спростовані (і не підтвержені) власним досвідом більшості людей, оповідача зокрема. Відзначаємо також важливі складники, що вже були залучені в попередніх випадках відтворення стереотипів: ампліфікація, вербалізація емоцій (у тому числі пряма: *поринати в солодкі мріяння*) і метамова, цього разу в емоційно-асоціативному аспекті.

Крім емоційної лексики, знаком відтворення стереотипу може бути також лексика оцінна:

Щойно вискочивши з лискучого і м'якенького автобуса, я миттю розібрав, що втрапив до справжньої дикої Мексики, ще не обтягнутої павутиною цивілізації і не загидженої всепроникаючою цвіллю прогресу [6:163].

Ключове семантичне навантаження припадає на протилежні щодо оцінних полюсів прикметник *справжня* та діеприкметник *загиджена*. До речі, цікаво, що атрибутив *справжня* вжито щодо Мексики — країни, яку мандрівник тільки пізнає. Оповідач може мір-

кувати так, спираючись на попередні знання, суб'єктивні та надмірно узагальнені.

Спростування стереотипу, його деконструкція — інша когнітивна операція, яку можемо простежити в тексті і яка є виявом змін у концептуальній картині світу. Дуже показовими в цьому плані є роздуми оповідача про романтику подорожі автостопом (тут маємо таку ментальну структуру, як сценарій):

У цьому місці мені б дуже хотілось наладити патетично-епічну історію про те, як я стрів, скажімо, американського водія-дальнобійника або простого мексиканця, який вільно володіє англійською мовою, або ще казна-кого, і як ми їхали курною дорогою, і говорили про життя, і про свободу і т.д. і т.п. Я б дуже хотів розповісти щось подібне і показати, як романтично подорожувати автостопом у Мексиці, і який я молодець, що насмівся на таке, попри усі застороги та невтішні передбачення. Однак я змушений ниньки констатувати невтішний факт, що у стихійних подорожах автостопом по мексиканських дорогах романтики не більше, ніж у недоварених пельменях [6:148].

Піднесений тон оповіді, який на початку цитати прямо позначений метатекстовим означенням *патетично-епічна* (хоча й застерігається умовним способом) і стосується власне стереотипної думки, повністю заперечується, навіть руйнується комічним порівнянням очікуваної романтики з *недовареними пельменями*. У такому порівнянні реалізуються типові для автора емоційність та експресивність, а оказіональність порівняння є втіленням прагнення до оригінальності ідіолекту.

Часто ті реалії, які розлого описані в путівниках серед об'єктів, рекомендованих для відвідування в першу чергу, викликають в оповідача розчарування. Ментальний образ міста Акапулько, стереотип про котре ґрунтувався, як ми вже показали, на попередній культурній базі, змінюється досить радикальною емоційною оцінкою:

...Я чекав від нього щирого літнього сонця, файних пестливих дівок, пікантних курортних походеньок, але дочекався, як це не сумно, самих лише жахів [6:135].

Аналогічно:

Ключова будова Чичен-Іци — дев'ятиступенева піраміда на ймення Храм Кукулкана, часто згадувана як El Castillo, — прикрашає собою кожен другий веб-сайт про Мексику, усі без винятку вівіски й проспекти туристичних агенцій, а також сотні кни-

жок про древні і не дуже цивілізації, навіть якщо там немає і слова про древніх майя. [...] Так ось, оцей культовий, найбільш розкручений та впізнаваний бренд Юкатану виявився моїм найбільшим розчаруванням [6:263].

Деконструкція стереотипу про одну з відомих пам'яток здійснюється за такою самою схемою, що й про Акапулько: розлогий описовий фрагмент, який вербалізує стереотип, завершується в межах мікроконтексту стисло — іменем негативно маркованого емоційного концепту.

Найзагальнішу стереотипну думку про Мексику — думку, яка, з погляду мовця, має бути спростована, — висловлює людина, що походить із цієї країни, друг оповідача Мігель, який не раз чув стереотипні судження про його рідну землю:

Ти, як і всі, думаєш, що Мексика — то таке собі напівдикіє латиноамериканське королівство, де автохтони бігають у спідницях з пальмового листя і щороку трапляється нова революція? [6:61].

Тут маємо так званий перенесений («projected») гетеростереотип («те, що, на нашу думку, чужинці думають про нас») [11:29]. Відчувається, що Мігель гіперболізує уявлення іноземців про Мексику, адже він обурений незнанням предмета розмови та простою сприйняття, без заглиблення в подробиці, в особливості мексиканського життя. Стереотипізація відбувається за допомогою введення суб'єкта *всі*, який позначає надмірно узагальнену спільноту людей (адже впевненості в тому, що абсолютно всі люди так думають, бути не може). До таких людей мовець наразі зараховує і співрозмовника-опонента. Функцію зображення надмірного узагальнення виконують також оказіональна перифраза *напівдикіє латиноамериканське королівство* та гіперболічні текстові одиниці: дескрипція автохтонів і обставина *щороку*. При цьому завдяки риторичному запитанню створюється емоційне забарвлення вислову, втілюється різке обурення і неприйняття стереотипного мислення. Мовець-мексиканець спростовує негативну оцінку, виражену атрибутивом *напівдикіє*, негативним у цьому контексті іменником *революція* (актуалізовано складник концепту 'подія, що спричиняє неприємності, заворушення, неспокій') і загалом відсиланням до фонових знань. Мігель намагається спростувати стереотип щодо своєї країни за

допомогою іронії, наголошує, що співрозмовнику варто ігнорувати хибні уявлення.

До прохання Мігеля оцінювати Мексику з позиції особистого досвіду оповідач прислухався і наприкінці книги подав узагальнене спростування цілого набору негативних стереотипів про цю латиноамериканську країну:

Місяць тому скептики на всі заставки розписували мені Мексику як країну загроз та небезпек, котрі кидатимуться на мене з-за кожного кутка і підстерігатимуть за кожним кушем, мене лякали незнанням мови і тим, що ніхто не буде зі мною панькатись, якщо раптом скоїться щось лихе або я встряну в якусь малоприємну історію. [...] Натомість усюди я зустрічав славних та приятельських людей, завжди усміхнених, завжди готових прийти на допомогу [6:291].

Виходить цікава ситуація: засоби творення стереотипу схожі на мовленнєві засоби, якими послуговується Максим Кідрук для його спростування. Мова йде про повтор ключового слова, нанизування схожих за будовою синтаксичних конструкцій. Так, стереотип вербалізується за допомогою повтору

займенника *кожний* у першій частині і деконструється з повтором прислівника *завжди* у другій — обидва слова вказують на узагальнення та гіперболізацію; як стереотипізацію, так і деконструкцію відчутно посилюють однорідні члени в обох реченнях.

Отже, у книзі «Мексиканські хроніки» Максим Кідрук вербалізує два типи когнітивних операцій зі стереотипами: їх відтворення та спростування (деконструкцію). В обох випадках універсальними мовними засобами є займенники й прислівники з узагальненим значенням, емоційно та оцінно маркована лексика, перифрази; на синтаксичному рівні домінують ампліфікації, повтори, однорідні члени та паралелізм синтаксичних конструкцій. Простежується поєднання емоційності з раціональним і часто іронічним сприйняттям дійсності, що дає змогу оповідачеві не тільки критично оцінювати стереотипи, а й долати труднощі подорожі. Перспективним є далі дослідження широкого діапазону засобів вербалізації стереотипів у творах сучасної української літератури.

Література

1. Бондарева А. Литература скитаний / Алена Бондарева // Октябрь. — 2012. — № 7 : [электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://magazines.russ.ru/october/2012/7/bo18.html>
2. Васильева О. Г. Авторське «Я» в «Мексиканських хроніках» М. Кідрука: лінгвокогнітивний аспект / О. Г. Васильева // Вісн. Луганського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Філол. науки. — 2010. — № 13 (200), ч. II. — С. 81—88.
3. Демьянков В. З. Стереотип / В. Д[емьянков] // Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина. — М. : МГУ, 1996. — С. 177—179.
4. Деремедведь О. М. Жанрові особливості англійської жіночої літератури мандрів кінця XVIII — першої половини XIX століття (на матеріалі творів про Крим) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.01.04. — літ-ра зарубіжних країн / О. М. Деремедведь. — Сімферополь, 2008. — 20 с.
5. Замятин Д. Н. Геокультура и процессы межцивилизационной адаптации : стратегии репрезентации и интерпретации ключевых культурно-географических образов / Д. Н. Замятин // Цивилизация. Восхождение и слом. Структурообразующие факторы и субъекты цивилизационного процесса. — М. : Наука, 2003. — С. 213—256 : [электронный ресурс]. — Режим доступа : www.ec-dejavu.net/j/Journey.html
6. Кідрук М. Мексиканські хроніки. Історія однієї Мрії / Максим Кідрук. — К. : Нора-Друк, 2009. — 304 с. — (Мандри).
7. Маслова В. А. Лингвокультурология / В. А. Маслова. — 2-е изд. — М. : Академия, 2004. — 208 с.
8. Ольшанский Д. В. Основы политической психологии / Д. В. Ольшанский. — Екатеринбург : Деловая книга, 2001. — 496 с.
9. Савельева И. Г. Поэтика путевой прозы Лоренса Даррелла : автореф. дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.01.03 — лит-ра народов стран зарубежья (западноевропейская лит-ра) / И. Г. Савельева. — М., 2012 : [электронный ресурс]. — Режим доступа : www.dissers.ru/filologiya/poetika-putevoy-prozi-lorensa-darrella-specialnost-10-01-03-literatura-narodov-stran-zarubezhya-zapadnoevropeyskaya.php

10. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. — Полтава : Довкілля-К., 2006. — 716 с.
11. Скіданова К. Етнічні стереотипи як складові мовної картини світу / Катерина Скіданова // Наукові записки / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. — Сер. : Філол. науки. — 2009. — Вип. 81 (4). — С. 27—31.
12. Щеглова Л. В. Когнитивные и социальные функции культурных стереотипов / Л. В. Щеглова, С. А. Нечаева. — Волгоград, 2004. — 11 с. : [электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://vspu.ru/kafedra-teorii-i-istorii-kultury/prepodavately/scheglova-lyudmila-vladimirovna/publikacii>.
13. Юнацька А. Б. Метафора як механізм утворення етнічних номінацій у англійській мові США / Анна Юнацька // Наукові записки / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. — Сер. : Філол. науки. — 2010. — Вип. 89 (1). — С. 374—377.
14. Žindžiuvienė I. E. Travel Narratives in Retrospection: New Tendencies Versus Tradition / Ingrida Eglė Žindžiuvienė // Žmogus kalbos erdvėje : mokslinių straipsnių tęstinis leidinis / leidžia Vilniaus universiteto Kauno humanitarinio fakulteto Užsienio kalbų katedra. — Kaunas, 2010. — Nr. 6. — P. 145—153.

УДК 811.161.2'42:82-94

А. С. Задорожна

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

**Особливості функціонування радянських лінгвоідеологем
у дискурсі шістдесятників
(на матеріалі мемуарів М. Коцюбинської «Книга споминів»
та І. Жиленко «Homo feriens»)**

Задорожна А. С. Особливості функціонування радянських лінгвоідеологем у дискурсі шістдесятників (на матеріалі мемуарів М. Коцюбинської «Книга споминів» та І. Жиленко «Homo feriens»). Здійснено семантичну класифікацію мовних одиниць, які вербалізують ідеологічні поняття, пов'язані з радянською добою. Окреслено основні функції, що їх виконують лінгвоідеологеми в текстах мемуарів. Відзначено особливості відтворення, а також структурної та семантичної трансформації ідеологем у мовотворчості мемуаристок.

Ключові слова: лінгвоідеологема, дискурс, семантика, прагматика, оцінка.

Задорожная А. С. Особенности функционирования советских лингвоидеологем в дискурсе шестидесятников (на материале мемуаров М. Котюбинской «Книга воспоминаний» и И. Жиленко «Homo feriens»). Осуществлена семантическая классификация языковых единиц, вербализирующих идеологические понятия, связанные с советской эпохой. Описываются основные функции, выполняемые лингвоидеологемами в текстах мемуаров. Отмечаются особенности воспроизведения, а также структурной и семантической трансформации идеологем в языковом творчестве мемуаристок.

Ключевые слова: лингвоидеологема, дискурс, семантика, прагматика, оценка.

Zadorozhna A. S. The Peculiarities of Soviet Linguoideologemes Functioning in the Discourse of «Persons of the Sixties» (on the Materials of «The Book of Memories» by M. Kotsyubynska and «Homo feriens» by I. Zhylenko). The semantic classification of lingual units verbalizing Soviet ideological concepts is made. The main functions of such units in the texts of memoirs are shown. The peculiar features of their reproduction as well as structural and semantic transformation of the ideologemes by the writers' linguocreativity.

Key words: linguoideologeme, discourse, semantics, pragmatics, evaluation.

Показовими і значущими особливостями мемуарної мовотворчості шістдесятників є використання лексичних та фразеологічних одиниць, що репрезентують важливі характе-

ристики радянського дискурсу. Такі одиниці в сучасних лінгвістичних дослідженнях отримали назву «ідеологеми». Уперше цей термін у своїх наукових роботах використав М. Бах-